

**Кратката история на тормоза –
преживяването на насилие от гледна точка
на детето**

Обучителни материали за учители

Съдържание

1. Въведение (водец: KCZIA).	3
2. Ролята на овластяването в работата с децата за противопоставяне на насилието. Защо е важно децата, които са преживели насилие да бъдат третирани като експерти? (лидер: EUROED).	4
3. Комикси на тема тормоз (истории за насилие, разказани от деца под формата на комикси).	6
a. Гърция (LabSTEM).	7
Конкурсът от местна гледна точка	7
Събрани творби	7
Какво научаваме за тормоза от тези творби?	12
b. Испания (MediaCreativa).	13
Конкурса от местна гледна точка	13
Събрани творби	13
Какво научаваме за тормоза от тези творби?	17
c. Румъния (ULBS).	18
Конкурсът от местна гледна точка	18
Събрани творби	18
Какво научаваме за тормоза от тези творби?	22
d. България (ЗАТ).	26
Конкурса от местна гледна точка	26
Събрани творби	26
Какво научаваме за тормоза от тези творби?	35
e. Румъния (EuroEd)	36
Конкурса от местна гледна точка	36
Събрани творби	36
Какво научаваме от тези творби?	50
Полша (KCZIA)	52
Конкурсът от местна гледна точка	53
Събрани творби	53
Какво научаваме от тези творби?	59

1. Въведение (водител: KCZIA).

За да научим за насилието в училище, събрахме кратки комикси от деца. Вярваме, че най-големите експерти по темата са тези, които са пряко засегнати, затова се надяваме, че преживяванията на децата могат да бъдат полезни учебни материали за учители, които искат да задълбочат осведомеността си по темата за тормоза, а също и да намерят начини за справяне в класната стая. Събраните материали могат да бъдат полезни и за родителите, за да им помогнат да разберат какви ситуации могат да срещнат децата им в училище.

Инициативата: „Кратка история за насилието от връстници - тормоз от гледна точка на деца и юноши“ създаде възможност за учениците да представят своите автентични преживявания, свързани с темата, и да ги изразят в творческа форма. Учениците от всички възрасти можеха да участват в този проект, проведен под формата на международен конкурс. Резултатите от конкурса бяха събрани под формата на образователни материали.

Целта на този материал е да:

- Повишаване на осведомеността относно насилието.
- Повишаване на осведомеността относно значението на борбата с насилието в училищната среда.
- Активиране на учители и родители да предприемат превантивни мерки.
- Демонстриране на гледната точка на децата.
- Поставяне на учениците в ролята на експерти.
- Демонстриране как изкуството може да бъде използвано за превенция и дейности против насилието.
- Покаже гледната точка на децата и младежите по отношение на насилието.
- Развитие интереса на децата и младежите към комиксите.
- Мотивира учениците да развиват артистични дейности.

2. Ролята на овластяването в работата с децата за противопоставяне на насилието. Защо е важно децата, които са преживели насилие да бъдат третирани като експерти? (лидер: EUROED).

В светлината на този Учебен материал за учителите е важно да се обърне внимание на ролята на овластяване, която дейностите свързани с изкуство имат в борбата с насилието спрямо деца.

По време на разработването на „Кратката история на тормоза – преживяването на насилие от гледна точка на детето“, учителите, работещи с децата, бяха фокусирани върху предоставянето на възможност на учениците да се изразяват свободно, без страх от подигравки, осъждане или някакви други последици. Това осигури положителна работна среда, която от своя страна помогна на учениците да се чувстват в безопасност и да имат възможност да илюстрират преживяванията си свързани с тормоз.

Учителите също внимаваха да не се обръщат към учениците с фиксиран набор от очаквания и убеждения относно преживяванията и реакциите на тормоз на децата. По-скоро учителите инвестираха време и усилия, за да разберат и освен това да улеснят художественото изразяване, вместо да изискват определен продукт въз основа на предварително създадени оценки.

По-долу има няколко аргумента в полза на подхода към учениците с явно или скрито намерение да бъдат овластявани.

Овластяването на учениците повишава тяхното самочувствие. За младите, овластяването от страна на възрастен, създава чувство за равенство по отношение на определена гледна точка, което означава, че гледната точка, чувствата и преживяванията на децата имат също толкова голямо значение, колкото и тези на възрастните.

За жертвите на тормоз това означава одобрение и приемане на самия себе си, което е загубено или засегнато по време на преживяването на насилие. До известна степен овластяването след тормоз се счита за изцеление от негативния опит.

За хулиганите овластяването в идеалния случай трябва да доведе до намалено желание да тормозят другите. Необходимостта да бъдат тормозени други деца произтича от липсата на баланс в собственото минало на ученика - не е рядкост, агресорът в някакъв момент да е бил тормозен, което означава необходимост от възстановяване на загубеното равновесие чрез доминиране над други ученици. В

идеалния случай, след като се почувстват овластени и удовлетворени, насилниците вече няма да изпитват нужда да бъдат агресивни спрямо другите ученици.

Има и друга положителна страна на овластяването. По-често жертвите на тормоз се чувстват самотни, изоставени и игнорирани - в допълнение към вълната от негативни чувства, предизвикани от акта на насилие. Често се съобщава, че дори когато се казва на възрастен за инцидентите, мерки срещу насилниците не се вземат. Това води до непреодолимо чувство на самота и изоставяне за жертвата.

Овластявайки жертвите, ние не само възпираме насилниците от продължаване на агресивните им действия, но също така осигуряваме комфорт и емоционална подкрепа на жертвите на тормоз. Това им помага да се чувстват по-малко сами и от своя страна помага за излекуване на психологическата травма.

Също така, като заемаме позиция, ние помагаме да се премахне ефектът на наблюдателя от уравнението (парализиращата несигурност, която мъчи наблюдателите на тормоза, което им пречи да се намесят, защото разчитат на факта, че някой друг ще дойде на помощ). Останалите странични наблюдатели ще последват примера и ще се притекат на помощ, обезкуражавайки побойника / насилниците да продължи опитите за упражняване на насилие.

Значението на третирането на децата като експерти се крие в редица причини, които ще бъдат подробно описани по-долу. Тези заключения произтичат от дългогодишни изследвания по темата за тормоза, подкрепени от констатациите от дейностите на настоящия проект, включващи деца.

На първо място, третирането на децата като експерти им осигурява чувство за овластяване. Подробностите за важноста на този аспект са споменати по-горе.

Второ, третирането на децата като експерти обединява ученици, учители и родители и предоставя безценна възможност за учене от младите поколения. Това преобръща перспективата и превръща учениците в доставчици на информация, а учителите и родителите в учащи и наблюдатели. Това помага на по-възрастните поколения да са наясно с:

- причините за тормоза и реакциите на жертвите спрямо него. С напредването на времето, технологиите, обществото и правилата се променят и същото важи и за причините, които стоят в основата на тормоза. Спокойно можем да кажем, че причините не се променят драстично в рамките на период от няколко години,

но когато мислим за разликите между поколенията, трябва да обърнем специално внимание на нуждата от утвърждаване от страна на младите хора, включително във връзка с насилието и свързаните с него проблеми.

- формите и разновидностите на насилие. Както е в случая на горната подтема, родители и учители трябва да са в крак с технологиите и всички други аспекти на тормоза. Ако допреди 90те години на 20 век такова нещо като кибертормоз не съществува, днес той е важна разновидност на проявата на агресия между децата и по-възрастните поколения е необходимо да са много осъзнати както за въздействията, така и за опасностите от него.

- статистиките. Тормозът не винаги е един и същ, понякога се измества към онлайн средата (какъвто е случаят с COVID пандемията и дългите периоди на учене от дома) или понякога променя причините, като например когато има продължителна флуктуация на икономическата стабилност и децата започнат да унижават по-бедните сред тях по-често. Поради което възрастните – учители, родители – е необходимо да бъдат постоянно осъзнати по отношение на бройките и статистиката, свързана с феномена тормоз.

- На последно място идват ефектите от тормоза, които трябва да бъдат взети насериозно. Съществуват много истории, разказвани от по-стари поколения най-вече, в които жертвата докладва, че ѝ е било казано да се справи с проблема като мъж, или че трябва да отговори с насилие, или че не става дума за сериозно събитие и то трябва да бъде пренебрегнато. Истината е, че насилието тормози основно жертвата, но също така и агресора и свидетелите. Всички трябва да бъдат обгрижени, както физически, така и психологически, след такова събитие, за да се избегне дългосрочна вреда. Сега е известно, че депресията засяга повече хората отколкото се очаква, че симптомите ѝ могат да бъдат тежки и че виждания по тази тема от миналото вече може да не са актуални.

3. Комикси на тема тормоз (истории за насилие, разказани от деца под формата на комикси).

а. Гърция (LabSTEM).

Конкурсът от местна гледна точка

Къде бе проведен?

Конкурсът е обявен във всички начални и средни училища във Fthiotida. Четири средни училища (K10-K12-K7-K9) заявяват своето желание да участват. Всеки училищен директор, в сътрудничество с учителя по изкуства, обявява конкурса пред всички ученици и се организира подготовката на материали.

Кой участва?

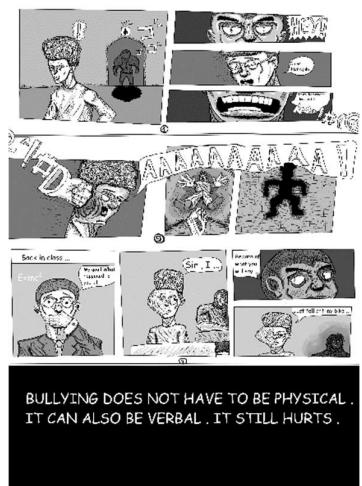
Всички участници в конкурса са от средни училища, на възраст от 12 до 17 години. Участват ученици от: [1] Средно училище на Atalanti, [2] 2^{ро} Средно училище на Lamia and [3] 6^{то} Средно училище на Lamia. Заслужава си да споменем, че всички ученици, които са взели участие са били част от предишни събития за информиране по темата за тормоза. За съжаление не се включиха ученици от начален етап. Някои от участниците бяха по-запознати с креативните технологии и използваха компютърен софтуер, за да създадат своите комикси.

Колко ученици са включени?

В конкурса участват активно десет ученици. 7 момичета и 3 момчета.

Събрани творби

Творба 1

Текст:

Описание:

Агресорът изисква от съученик (жертва) да му пише домашното. Той обижда жертвата и след това го удря. Когато обаче в класната стая учителят вижда лицето на жертвата и го пита какво се е случило, жертвата дава друго обяснение. Това е комбинация от физическа и вербална агресия.

Творба 2

Текст :

Момчета:

Описание:

- Хаха! Обещите ѝ я правят да изглежда като изрод!
- Виж се само! Всичките ти дрехи са евтини! Хахаха!

Момиче:

- (Защо правят това? Как може да им доставя удоволствие да ми се смеят и да ме дразнят? Те не знаят какво преживявам. Защо дрехите ми са толкова важни за тях, вместо характера ми?)
- (Иска ми се да знаеха, че и двамата ми родители са безработни ...)
- Спрете, достатъчно!

Момчета:

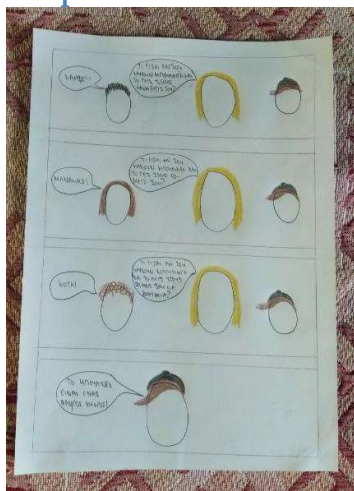
- Хаха! Бла, бла!
„Спрете,
достатъчно!“! Да, да,
сега можеш да
ревеш!
- Хаха! Да се махаме!

Момиче:

- (Не мога да живея повече така! Искане да можеха да разберат скоро грешката, която допускат с мен...)
- (Само се чудя защо? Защо има хора, които харесват да тормозят други? Искане тормозът да спре да съществува!)

Класическа ситуация на вербален тормоз. Две момчета тормозят момиче заради обещите ѝ и вида ѝ.

Творба 3

- Как другите трябва да те наричат, когато си свидетел на тормоз и говориш за това с твоите приятели?
- Порта!!!
- Как трябва да те наричат другите, когато си жертва на тормоз и говориш за това с твоите родители?
- “Глупак”!
- Как трябва да те наричат другите, когато си жертва на тормоз и помолиш за помощ приятелите си?
- “Страхливец”
- Тормозът е порочен кръг!

Това е скептичен и пронизващ „невидим“ диалог. Той очертава стереотипите за участниците в ситуация на тормоз. Посланието е силно.

Творба 4

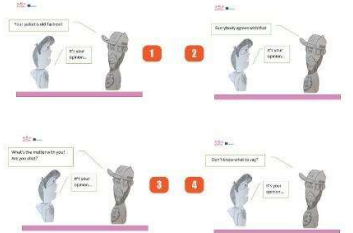

Тази творба описва различните видове тормоз.

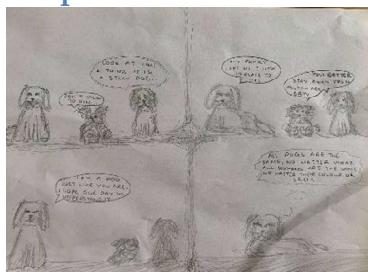
Творба 5

Този комикс е за имигранти. Ученикът, който го е създал е дълбоко засегнат от историята на имигрантите и възприема тази ситуация като тормоз, но не между ученици.

Творба 6 Scanned by TapScanner	– Какъв дебел клюн??? – Хахаха! – Вижте нашия нов „Шампион“! – Аз съм пеликан. Спрете да ми се смеете!!! – Спрете веднага, иначе ще ви накажа всичките? – Извинете господине, няма да се повтори? – Трябва да сме приятели! – Да, да!	Този комикс показва начина, по който жертва реагира на ситуация на тормоз.
Творба 7 		Друг комикс, който представя вербален тормоз. Свързан е с дрехи.
Творба 8 		Този комикс се занимава с начина, по който жертвата реагира или се противопоставя на агресора. Той атакува жертва вербално, но точните отговори на жертвата го отклоняват.
Творба 9 		Този комикс се занимава с тормоза в спорта, но също и в училище и на други отборни събития.

Творба 10

Този комикс е интересен, защото използва като жертва мръсно куче. Така отправя социално послание за бедността. Учениците трябва да са по-подкрепящи.

Какво научаваме за тормоза от тези творби?

Този конкурс е още едно доказателство колко много учителите могат да научат от децата. Виждането на децата понякога силно напомня, че трябва да преосмислим много от нашите ценности и възприятия. За да сме по-конкретни, както забелязахме от творбите на участниците, децата усещат и реагират на тормоза по-емоционално и с повече емпатия – като възрастни.

Установихме, че:

Вербалният тормоз доминира. Повечето от комиксите се занимават с вербален тормоз. Изглежда, че колкото повече порастват децата, толкова по-малко склонни са да тормозят другите физически, за сметка на вербален тормоз. Творби 1, 2, 6, 7, 8, 10 показват сцени на вербален тормоз.

Са осъзнати по отношение на тормоза. Наистина повечето от творбите (9/10) се занимават с много относима тема. Това е резултат от проведената кампания против тормоза от предходната година. Това е добър знак за феномена тормоз. (Творба 5 е свързана с тормоз срещу имигрант – но и това е полезна информация, която показва социална емпатия в такива лоши ситуации).

Реакциите на жертвите. Творби 6 и 8 са много конкретни за това как жертвата трябва да реагира на тормоз. Тези две творби показват, че децата могат да предлагат мирни реакции. Насилието не е добър съвет за жертвите. То обикновено води до различни резултати.

За свидетелите. Никоя от творбите не включва реакцията на свидетели. Дори в творба 1, в която учителят забелязва удареното лице на жертвата, създателят на комикса не показва действията на учителя. Изглежда, че това е нещо необичайно за жертвите в класната стая. Но останалите комикси не представят никаква информация за свидетелите.

Стереотипи. Творба 3 е считана за комикс, който предава ясно послание за начина, по който нашата местна общност възприема участниците в ситуация на тормоз. Стереотипите са голяма пречка пред дейностите за борба с тормоза.

b. Испания (MediaCreativa).

Конкурса от местна гледна точка

Къде е проведен?

Конкурсът за комикси в Испания се провежда на различни места, за да се даде възможност на децата да участват в различни контексти. По този начин конкурсът е разпространен широко, за да може да участва всяко отделно дете. Тази дейност е предложена в училищните класни стаи, а комиксите са направени в извънкласни часове.

Кой участва?

Всяко дете, което иска да допринесе за превенцията и осъзнаването на тормоза.

Някои деца бяха привлечени от идеята да решат въпроса за тормоза, за да допринесат за добра кауза, други от факта, че използват методи на изкуството (рисуване, дигитално изкуство ...), а други, че могат да се изразят на английски език. Във всеки случай състезанието за тормоз е нещо, което е мотивирало всяко от децата по различни начини.

Повечето от участващите деца са в начално училище (на възраст 6-12 години), където те започват да разбират за проблемите на тормоза и да са наясно с тях, така че това беше много стимулираща дейност за тях.

Колко ученици участват?

Участваха десет деца, както от основното, така и от средното училище (12-16 години), от различни училища и възрасти. Повечето от тях са момичета. Във всеки случай участието не бе задължително, тъй като тормозът не се счита за тема, върху която децата трябва задължително да се фокусират.

Освен това в определено училище те са направили комикси с темата за тормоза като творческа дейност в края на курса и им е дадена възможност да участват по двойки или групи, за да коментират темата, като всеки дава своята гледна точка ...

Събрани творби

Творба 1

(комикс на английски +
описание)

<https://drive.google.com/drive/u/>

1/folders/1PdLmoeaygwejGj8RcZK_GrQ83s7j8j8Y	
Творба 2 (комикс на английски + описание) https://drive.google.com/drive/u/1/folders/1PdLmoeaygwejGj8RcZK_GrQ83s7j8j8Y	
Творба 3 (комикс на английски + описание) https://drive.google.com/drive/u/1/folders/1PdLmoeaygwejGj8RcZK_GrQ83s7j8j8Y	Текст : - Момче: Грозна! Махни си веждите! Номер едно си в класацията на грозниците - Момиче (към майка си): В класа ми се подигравах как изглеждам... - Майката: Всички преминават през пубертета, не се притеснявай ... не голяма работа. (1 година по-късно) - Уау, виждали ли сте Estaesy? - Момче: Съжалявам Estaesy, нямах право да те дразня, сега те разбирам... - Момиче: спокойно, прощавам ти, никога не бих постъпила така с теб (Estaesy защитава своите съученици, тя разбира как се чуват...)
Творба 4 (комикс на английски + описание) https://drive.google.com/drive/u/1/folders/1PdLmoeaygwejGj8RcZK_GrQ83s7j8j8Y	
Творба 5 (комикс на английски + описание)	Текст : - Учител: Да видим Jaime, таблицата за умножение с 4.

https://drive.google.com/drive/u/1/folders/1PdLmoeaygwejGj8RcZK_GrQ83s7j8j8Y	- Момче: $4 \times 2 = 7$ - Съученици: Jaime е глупав, Jaime е глупав. - Момче (към учителя): Казаха ми, че съм глупав. - Учител: Jaime рисува най-хубаво. - Съученици: Извинявай Jaime, нека бъдем приятели. (Те всички играя футбол заедно)
Творба 6 (комикс на английски + описание) https://drive.google.com/drive/u/1/folders/1PdLmoeaygwejGj8RcZK_GrQ83s7j8j8Y	
Творба 7 (комикс на английски + описание) https://drive.google.com/drive/u/1/folders/1PdLmoeaygwejGj8RcZK_GrQ83s7j8j8Y	
Творба 8 (комикс на английски + описание) https://drive.google.com/drive/u/1/folders/1PdLmoeaygwejGj8RcZK_GrQ83s7j8j8Y	
Творба 9 (комикс на английски + описание) https://drive.google.com/drive/u/1/folders/1PdLmoeaygwejGj8RcZK_GrQ83s7j8j8Y	
Творба 10	Текст :

(комикс на английски +
описание)

https://drive.google.com/drive/u/1/folders/1PdLmoeaygwejGj8RcZK_GrQ83s7j8j8Y

Julen е момче без крак.

Той обича да играе баскетбол, но съучениците му го отхвърлят и той се чувства зле.

Той опитва да им покаже, че може да играе баскетбол.

Сега, на 29 години, той е най-добрият еднокрак баскетболист в света.

Какво научаваме за тормоза от тези творби?

- Децата трябва да са наясно какво представлява тормозът, тъй като в някои случаи, когато им беше предлагана дейността по създаване на комикси по тази тема, те се съмняваха или питаха дали тормозът е това, което смятат, че е. Така че преди всичко е от съществено значение да се дадат знания за тормоза, за който нашите предишни материали ще бъдат много полезни.
- Във всяка възраст перспективата за тормоз е различна.
Например, в началното училище децата са по-загрижени когато става дума някой да бъде обиден, да го оставят на самото, да не позволяват на някой да играе на детската площадка, да бутат някого, да се подиграват на някого ... (Комикси 1, 2, 7, 8 и 10 например).
- В гимназията обаче те се притесняват повече за телосложение, получаване на лоши оценки, лошо влияние ... (Комикси 3, 4 и 9 например).
- Това показва отлично различните притеснения на всяка възраст, нещо, което е много важно за родителите и учителите, за да го имат предвид, когато се занимават с младежи от една или друга възраст.
- Благодарение на изкуството децата могат да се изразяват по-добре.
Например има деца, които изразяват проблемни ситуации с тъмни цветове и решението на тези проблеми със светли цветове. В допълнение, те също могат да изразят жестовете на хората като червени в лицето от срам (комикси 2 и 7 например).
- В повечето случаи комиксите завършват със ситуация, в която се иска прошка, така че е важно да се подобри (в училищата, у дома ...) способността не само да се иска прошка, но и да се дава прошка на другите (Комикси 1, 3, 5 и 6 например).
- В някои комикси е подчертана идеята за приобщаване. Това също е много важно по време на играта на детската площадка, защото това е времето, както и мястото, където децата не са всички заедно в класната стая под непрекъснатия надзор на учителя, тук децата се чувстват свободни, правят групи, решават каква роля да поемат когато играят ... и имат повече възможност да тормозят някого (комикси 2, 8 и 10 например).

- В някои други комикси се подчертават лошите последици от това да си лош човек, тъй като маргинализирането и лошото отношение към някого не е постижение или нещо, което трябва да бъде похвалено. Това също е нещо, което родителите и учителите трябва да насърчават в час, тъй като някои деца вярват, че като „лоши“ ще бъдат „по-добри, по-силни, по-смели ...“ и трябва да знаят, че е точно обратното.

с. Румъния (ULBS).

Конкурсът от местна гледна точка

Къде бе проведен?

Участниците в конкурса са ученици от гимназии по. 4, 5 и Сибиу. Проведен е в периода установен по проекта – месец май 2021г. Обявен е на facebook страницата на проекта и на facebook страницата на департамента за обучение на учители. Ученици от класове I и IV, както и групи от средношколци се включват в състезанието. Общо 60 ученици вземат участие, на възраст между 7-13 години от колеж Octavian Goga, средни училища nr. 6 и nr. 4, Сибиу.

Кой участва?

Участват общо 60 ученици на възраст между 7-13 години от колеж Octavian Goga, средни училища nr. 6 и nr. 4, Сибиу.

Събрани творби

Творба 1

Текст :

- Ох!
- Дебелак!
Хаха!
- Стига сте
ме
тормозил
и!

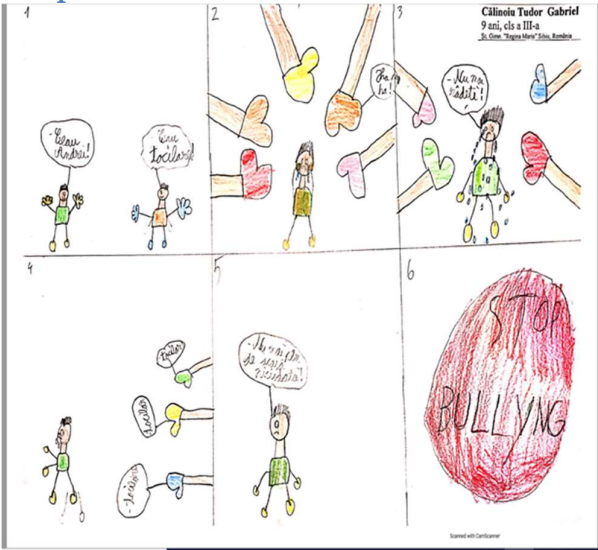
Щастлив съм

Описание:

В клас дете
напада момиче,
сmee се на друго
момче, че е
дебел.
Спасението е
удома в
прегръдките на
мама.

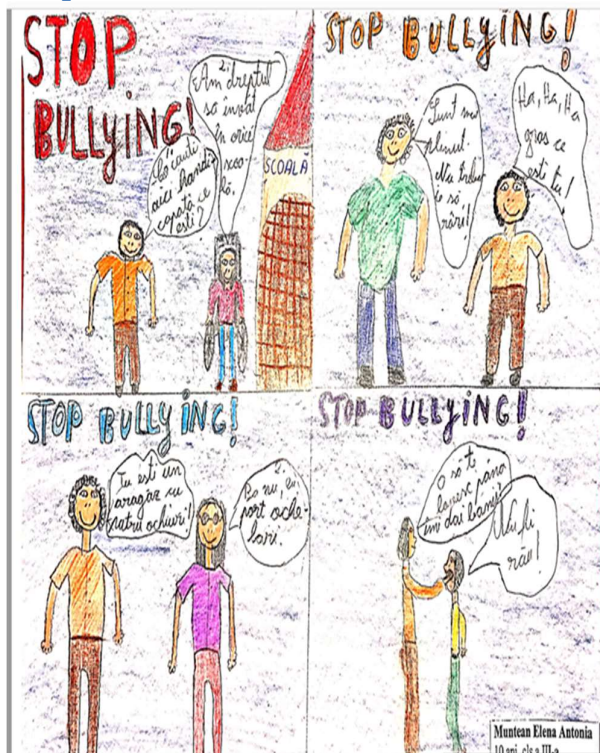
Заключение:

Спрете тормоза!

Творба 2	Текст :	Описание:
	Хахаха! - Оставете я намира!	Дете в класа се присмива на момиче, което има физическо увреждане. Едно от момичетата в класа вижда какво се случва и спира момчето агресор. Двете момичета стават приятелки.
Творба 3 	Здравей Андрей! - Здравей, глупако! - Хахаха! - Стига сте се присмивали! - Глупак! Глупак! Глупак! - Никога няма да изляза отново от вкъщи! Спрете тормоза!	В клас, едно от децата бива подигравано от друго, което му крещи: глупак! Към агресора се присъединяват и други деца, които се смеят на първия и крещат присмехулно: глупак! Жертвата заявява, че никога повече няма да излезе от дома си.
Творба 4	Ха, ха, ха! Какви са ти грозни нещата!	Едно от момичетата устно напада

	Грозна си и си глупава! Ха, ха, ха! Махай се! Вече не сме приятели! Но ние бяхме приятели. Ха, ха, ха! Ха, ха, ха! Тръгвай си! Ще е видим утре! Да! Да! Да!	другото, заявявайки, че дрехите ѝ са грозни. Жертвата апелира към добротата на агресора, напомняйки ѝ, че са приятели. Но агресорът призовава и останалите да се смеят на дрехите на жертвата. Когато виждат жертвата да плаче, те са доволни и планират да се срещнат на следващия ден, за да продължат. Извод: веднъж започнал, тормозът не спира лесно!
Творба 5	- Ха, ха, ха! - Махай се! - Толкова си дебел!	Децата се смеят на един от съучениците си, че е дебел. Жертвата се опитва да покаже, че е по-добър от другите като им показва високите си оценки.

Творба 6

- Какво правиш тук, инвалид? Имам право да уча в което и да е училище
 - Ти си печка с котлони
 - Не, просто нося очила
 - Ха, ха, ха! Дебел си!
 - Просто съм по-пълнен. Няма нужда да ми се смееш за това.
 - Ще те бия докато не ми дадеш всичките си пари!
- Не трябва да се държиш така!

Представени са 4 ситуации на тормоз в училище.

Какво научаваме за тормоза от тези творби?

Тормозът се разбира като продължително физическо и / или психологическо насилие над ученик, който не се защитава, извършено от отделно лице или от група други ученици. Изследванията показват, че поне 20% от учениците в училищата ще бъдат тормозени поне веднъж по време на тяхното образование. Това трябва да ни плаши, защото тормозът има дългосрочни последици за психическото и физическото здраве на всички участници: жертви, агресори, странични наблюдатели. Понякога жертвите на агресия в крайна сметка мислят за или дори прибегват до самоубийство. От своя страна агресорите имат голям шанс да напуснат училище, да извършат престъпни деяния и дори да злоупотребят със собственото си семейство. Свидетелите също не са освободени от последствия. Понякога те дори стават насилници, от страх да не бъдат тормозени. Ето защо учителите трябва да са наясно със сериозността на ситуацията на тормоз и да направят всичко възможно, за да ги предотвратят и спрат.

Внимавайте:

1. Тормозът не е нормален феномен, свързан с израстването на учениците. Ефектите от него са унищожителни и имат дългосрочно въздействие върху живота.
2. Когато поемате нов клас в началото на учебната година, запознайте се с климата в класа и направете социограма на класа. Потърсете индикатори за възможна агресия, базирана на предразсъдъци.
3. От началото на учебната година, учителят трябва да наложи ясни правила и граници на поведение, за да е ясно какво се смята за приемливо и какво не. Учителят трябва да е строг в налагането на тези правила и ограничения!
4. Научете се да декодирате проявата на тормоз при първия сигнал. За тези цели е важно да познавате учениците и как се държат при нормални обстоятелства.
5. Запознайте се с ограниченията и задачите в ролите, които играете като учител в класната стая.
6. Продължително следете учениците по време на почивките, на двора, на спортното игрище, където често се случва тормозът.
7. Внимателно следете за срамежливи, интровертни, тревожни, спокойни ученици, както и за тези, които са по-слаби физически, с наднормено

тегло или с физически или умствени увреждания. Това са по-голямата част от жертвите, тъй като те не отмъщават и не знаят как да действат асертивно и също така нямат приятели, които да ги подкрепят.

8. Изградете социална среда на доверие, на взаимна подкрепа, в която всички ученици могат да се окажат и да бъдат приети. Създайте чувство за принадлежност към групата и насърчете добрите взаимоотношения между тях. Поставете високи стандарти за поведение на учениците и не им позволявайте / насърчавайте да се смеят на слабостите на другия. Не насърчавайте острата конкуренция между учениците и ги научете да си помагат и да се издържат. Накарайте ги да се чувстват в безопасност в класната стая.
9. Научете ги на умения и стратегии да оценяват перспективите на другите, емоционално осъзнаване, алтернативни възможности и стратегии за критично мислене, както и решаване на проблеми. Използвайте за това ролевата игра, казуса, мислените шапки и т.н.
10. Учителите трябва да напомнят на учениците, че агресията не се приема в училище и че такова поведение ще има отрицателни последици. Може да се стигне до създаване на документ за ангажимент за борба с тормоза, който трябва да бъде подписан от учениците и техните родители.
11. Насърчавайте наблюдателите или тези, които са свидетели на инцидента на агресия, да заемат позиция срещу агресията. Научете ги да комуникират с учителите / родителите относно настъпилата агресия, да заемат отношение, за да спрат агресивното поведение. Упражнявайте с тях чрез ролеви игри начините за намесване в ситуация на агресия и подкрепа на жертвите на агресия. Накарайте ги да осъзнаят, че мълчанието насърчава агресора да продължи да упражнява тормоз и го овластява.
12. Насърчавайте четенията относно тормоза и прилагайте стратегии, които изискват учениците да анализират, тълкуват, мислят критично и да правят връзки между текст и конкретни ситуации. Транспонирайте с тях прочетеното във възможни или срещани ситуации. Обърнете се към тяхната критична преценка и ги помолете да се изразят искрено.
13. Използвайте всички възможности да посещавате курсове за обучение, за да знаете как да се справите със ситуации на тормоз, какво можете да правите и какво не е добре да правите.

14. Говорете с децата за тормоза. Накарайте ги да изразят това, което чувстват / са чувствали в такива ситуации. След това потърсете с децата начини, по които могат да се научат да реагират на ситуации на тормоз.
15. Говорете с учениците за участниците в процеса на тормоз. По-конкретно, информирайте учениците, че някои предубеждения не са реални. По този начин им покажете, че не е вярно, че жертвите биха могли поне частично да бъдат виновни за агресията, на която са изложени или че агресорът е „по-голям мъжкар“, защото насилва жертвата. Също така, тормозът не е и не може да бъде забавен нито за жертвите, нито за агресорите, нито за наблюдателите.
16. Учителите могат да използват литература (разкази, романи, стихотворения и т.н.), които представят теми на агресия, за да ги обсъждат с учениците. За много ученици тези ситуации са известни от личен опит със ситуации на агресия. Позовавайки се на прочетеното, обсъжданото и свързаното с него, учениците могат след това да коментират явлението от различни гледни точки (агресор, жертва, зрители).
17. Помолете учениците да напишат писмо до главния герой и да му изпратят съвети, поговорки / разкази и т.н., за да му помогнат да разреши ситуация на агресия.
18. Прочетете с учениците кратка история или роман на тема агресия. Помолете ги да изберат герой и да опишат какво го прави агресор, жертва или зрител. Учениците трябва да се подготвят с доказателства от текста, за да подкрепят своите твърдения.
19. Помолете учениците да напишат полуструктурирано есе за собствения си опит като агресор, жертва или странични наблюдатели и какви са чувствата и състоянията им от това преживяване.
20. Помолете децата да интервюират членовете на семейството на жертвата или на наблюдателите и след това да представят на класа опита на тези хора по отношение на агресията. Говорете за емоциите на всеки член на семейството, за това как са описали ситуацията и какво чувстват. Въпросите за интервю могат да бъдат генерирани от учителя, или от всички ученици в класа. Попитайте ги в края на презентацията, какво са преживели, какви емоции са изпитали по време на историята.
21. Приближете децата до изкуството и ги научете да изразяват емоциите си чрез изкуството. Покажете им, че могат да преведат своите мисли и чувства относно тормоза в рисунка, в история или в стихотворение.

Можете да ги убедите да напишат рап песен с текст, за да покажат какво се случва в последователност на тормоз.

22. Организирайте сесии за създаване на плакати в класната стая с послания за борба с тормоза.
23. Организирайте театрални работилници, в които ги предизвиквате да напишат сценария и да го интерпретират. Оставете ги да изразят въображението си, създавайки различни завършвания за ситуациите, представени в пиесата.
24. Извършете възможно най-много съвместни дейности с учениците, в които те ще имат възможност да споделят силните си страни и да ги оценят. Трудно е да станеш агресор спрямо някого, когато цениш за това, което знае / може.
25. Учениците интерпретират ситуация на тормоз в реалния живот в пиеса и след това изследват алтернативни начини за управление на конфликта, в съответствие с изискванията на Театъра на потиснатите.

Запомнете: тормозът унищожава живота! Всъщност едно от посланията на дете, жертва на тормоз, което участва в нашия конкурс за борба с тормоза чрез рисуване беше: „От утре никога няма да ходя на училище!“

d. България (ЗАТ).

Конкурса от местна гледна точка

Къде е проведен?

Участниците в конкурса са ученици от Национално средно училище „София“ в гр. София, а провеждането му се случи в рамките на заложения по проекта срок. Конкурсът бе публично обявен на facebook страницата на ЗАТ и всички потенциално заинтересовани училища имаха достъп до информация за него.

Кой участва?

Всички участници са второкласници от споменатото училище. Те подготвиха комикси с по две сценки в тях.

Колко ученици участват?

18 ученици от училището взеха участие в конкурса.

Събрани творби

Творба 1

Текст :

Сцена 1:

Аз съм най-силният! Аз
съм най-силният!

Аз съм най-бързият, аз
съм най-бързият!

Калоян

Атанас

"Алекс

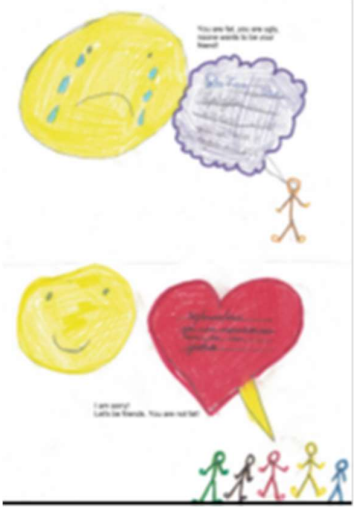
О, толкова си ми писнал,
Атанасе! Ти също,
Калояне!"

Сцена 2:

Описание:

Деца се хвалят и има
друго момче, което
много се дразни от това.

В края обаче те успяват
да намерят общ език и
да играят отново заедно.

	Калоян Атанас "Алекс Да играем!"	
Творба 2 	Текст : Сцена 1 Дебел си, грозен си, никой не иска да ти е приятел! Сцена 2 Ссъжаляваме! Нека бъдем приятели. Не си дебел!	Описание: А Сцена с обиди, които са много тревожни. Завършва с възстановяване на дружбата.
Творба 3	Текст : Няма текст.	Описание: Този комикс не е ясен. Има сцена, в която едно момче бие друго, а трето се смее на фона на тормоза. Във втората сцена се появява многоцветен химикал, който е заровен/мъртъв.

		
Творба 4 	Текст : Сцена 1 Божидар Тони Хей, ти си грозен и си магаре! Сцена 2 Хей, Йордане, искам да ти кажа, че Божидар ме нарече магаре и че съм грозен.	Description: Сцена с обиди. Нараненото момче решава да сподели с някого от своето обкръжение.
Творба 5	Текст : Сцена 1 Грозна си! Сцена 2 Майка	Описание: Ситуация с обиди и тормоз, разрешена чрез споделяне с родител, който довежда проблема до вниманието на учителя.

	Учител	
Творба 6 	Текст : Сцена 1 Без Дарина! Сцена 2 Наско, много съм обидена, но няма да ти отвърна по същия начин.	Описание: An insulting and exclusion Сцена, which ends with the victim being very mature in her response to the abuser. She refuses to get down to his level and makes that known in public.
Творба 7	Текст : Сцена 1 Сцена 2 Когато биеш някого, трябва да се извиниш! Съжалявам!	Описание: Ситуация за побой и как виновникът трябва да се извини на жертвата.

	Прощавам ти!	
Творба 8 	Текст : Сцена 1 Клечка! Сцена 2 Здравей!	Описание: В едната сцена има обида и сълзи, а в другата поздрав и усмивка.
Творба 9 	Текст : Сцена 1 Приятелите имаме билети за кино – за Том и Джери! Ура! Сцена 2	Описание: Момиче е отхвърлено от групата, която ще ходи на кино. Пример за много болезнена ситуация.

	Без теб, Ирина!	
Творба 10 	Текст : Сцена 1 Зъбите ти са много криви! Хаха! Сцена 2 В такива ситуации трябва да кажете на възрастен. Не бива да правиш така!	Описание: Ситуация на тормоз, при която жертвата споделя с възрастен.
Творба 11 	Текст : Сцена 1 Сцена 2 Съжалявам! Всичко е наред!	Описание: Ситуация на конфликт, която е разрешена мирно накрая между децата.
Творба 12	Текст : Сцена 1 Приятел на агресор.	Описание: Ситуация на изключване, при която момиче, което е жертва на тормоз, отказва

	Лайнянка! Хахаха Сцена 2 Мога ли да играя с вас? Не!	достъп до своята група на приятел на агресора.
Творба 13 	Текст : Сцена 1 Сцена 2 П., не бива да се катериш! Аз бях, госпожо! Аз, аз!	Описание: Труден за разбиране комикс за деца, от които едното се е наранило докато се е катерило.
Творба 14	Текст : Сцена 1 Рая Ти си дебела! Не си нормална! Дебело прасе!	Описание: Един от комиксите, които най-много харесваме – момиче, което е брутално обиждано, което предлага три възможности за излизане от ситуацията. Мъдър комикс.

 ИМАТЕ 3 ВАРИАНТА: 1. ВАРИАНТ: ОБРЪЩАТЕ СЕ С АОВРОКЪМ НЕТО. 2. ВАРИАНТ: ЕТНОЦИТАТЕ ГО. 3. ВАРИАНТ: ОСТАВЕТЕ ГО Е АИ И АЕН ТОЙ ШЩЕ СИ ПОЛУЧИ ЗАСЛУЖЕНОТО. И ЗАПОМЕТЕ ВИНАГИ НАСАРЧАВАТЕ ДЕЦАТА СИ ААНО СЕ ОТКАЗВАТ. АКО ДЕТЕТО ВИ Е ТЪЖНО И ВИЕ ЩЕ СЪЕТЕ ТЪЖНИ You have three options: Option 1: You address the person in a good way. Option 2: You ignore the person who is insulting you. Option 3: Leave him, she will get what he deserves one day. And remember, always tell your children that they should not give up! If your child is sad, you will be sad too.	Глупачка! Сцена 2 Имате три възможности: Вариант 1: Обръщате се към човека с добро. Вариант 2: Игнорирайте човека, който ви обижда. Вариант 3: Оставете го. Ще си получи заслуженото някой ден. и помнете, винаги казвайте на вашите деца, че не трябва да се предават! Ако детето ви е тъжно и вие ще бъдете тъжни.	
Творба 15 	Текст : Сцена 1 Хаха, виж колко ти е малка главата! И имаш само един приятел! Сцена 2 Имаш ли червен молив, който да взема назаем? Да, разбира се!	Описание: Сцена с обиди, която завършва с това, че жертвата е добронамерена към друг, който моли за услуга.
Творба 16	Текст : Сцена 1	Описание: Сцена на тормоз, която приключва с обсъждане

	Виктория е най-глупавата в класа! Сцена 2 Честност Сега деца ще учим за честността. Не бива да правите такива неща! Съжалявам!	на темата за честността с класа, повдигната от учителката. Урокът завършва с това, че агресорът не бива да постъпва по този начин.
Творба 17 	Текст: Сцена 1 Аз - Яни. Георги Сцена 2	Описание: Друга сцена, в която момче чупи играчка на момиче, но след това съжалява и е готово да помогне да я зашият.
Творба 18 	Текст: Сцена 1 Ден 1 Атанас 1. Ха, ха, ха! Такива добри глупави крадци. 2. Ха! Аз	Описание: Комикс за така наречените „добри крадци“ – нещо, което не съществува.

	3. Защо направи това? Сцена 2 Ден 2 1. Съжалявам, че ти се смеех на нещата. Няма да се повтори. 2. Не само на моите неща, но и на нещата на другите.	
--	---	--

Какво научаваме за тормоза от тези творби?

. По-малките ученици са по-малко склонни към прилагане на сложни форми на тормоз и при тях е по-лесно да се намери мирно разрешение на проблема и да се възстановят отношенията.

. По-малките ученици, също както и по-големите такива, не винаги се оплакват или споделят за своя проблем с учител, родител или друг възрастен, което изисква специално внимание от страна на възрастните и осъзнатост относно възможността за възникване на проблем.

. По-малките ученици уважават учителите и коригират своето поведение, когато бъдат помолени и бъдат смървени за извършеното.

. Дори във 2ри клас учениците вече имат ясно разбиране за добро и лошо поведение, което трябва да се използва от учителите и директорите, когато е необходимо. Уроците следва да включват универсални концепции, свързани с добро и лошо, за да интегрират правилно връзката между въпросните в младите съзнания.

. При организиране на такива дейности за малки деца, учителите/фасилитаторите трябва да са особено внимателни, когато стартират дискусията по темата за тормоза. Малките деца са по-малко склонни да тормозят други и по-малко подготвени за това. Те обикновено извършват еднократни нараняващи действия спрямо другите, които включват физическо насилие или обиди и изключване. По-сложните форми на тормоз спрямо другите не са част от поведенческите им подходи. Учителят съответно трябва да е по-осъзнат да насочва вниманието на децата към това, което е добро и лошо и кои поведенчески прояви се разбират като добри и лоши, защото в повечето случаи при малките ученици поддържането на мира и добрите отношения между учениците е по-постижимо.

е. Румъния (EuroEd)

Конкурса от местна гледна точка

Къде е проведен?

Конкурсът бе обявен и проведен онлайн. Директорите / учителите и останалите членове на училишните екипи, които се отзоваха, заявиха интереса си към конкурса, сканираха и изпратиха съгласие за регистрацията и GDPR форми по имейл. Те също така помогнаха на учениците, които участваха чрез подаване на техните комикси в дигитална форма. Участието и награждаването със сертификати се случи по същия начин. Този метод бе предпочитан, защото дори чрез срещи лице в лице да можеше да са по-продуктивни и образователни в духа на проекта, решихме да избегнем рискове, свързани с COVID-19.

Кой участва?

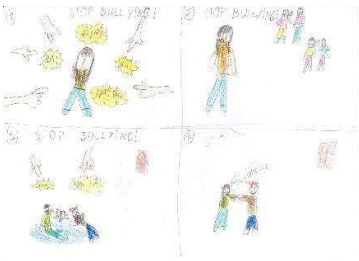
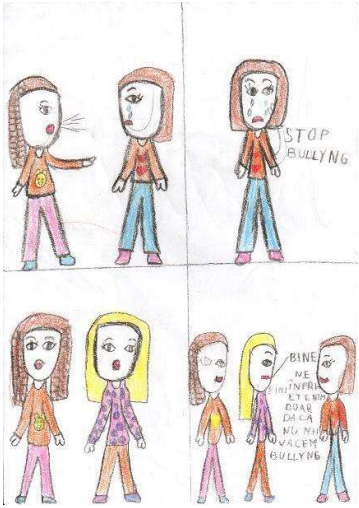
Имаше две училища, които се включиха в конкурса и двете от Яш, Румъния. Едното е начално училище, а другото - средно. От тези две училища, седем възрастни (4 начални учители и един училищен съветник, както и двама прогимназиални учители) се включиха. Те включиха и ръководиха работата на техните ученици във връзка с подготвянето и изпращането на комиксите.

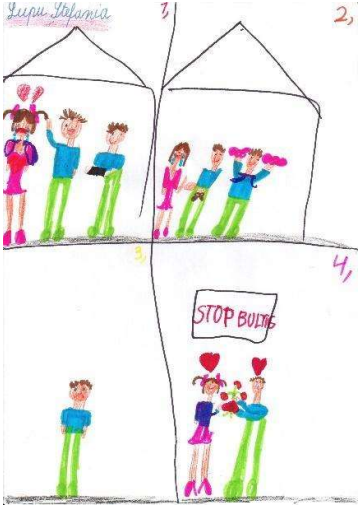
Колко ученици участват?

Общо се включиха 15 ученици. От тях 13 от начален курс и 2 на ниво средно образование. Учениците от начално ниво бяха както следва: от 1ви клас четирима, от 2ри клас трима и от 3ти клас шестима. Учениците от ниво средно образование бяха в 5ти и 7ми клас съответно. Броят момчета и момичета, които взеха участие бе почти равен (8 момичета и 7 момчета).

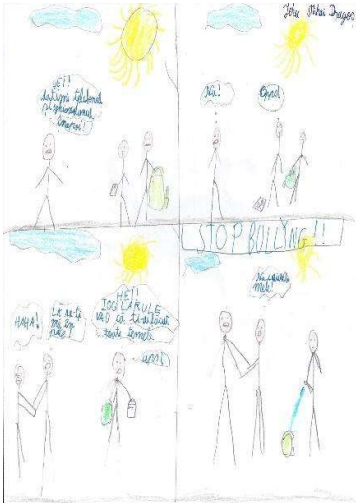
Събрани творби

Творба 1	Текст : Заглавие: Прекратете тормоза! Рамка 1	Описание: Комиксът представя момиче, на което му се смеят и го тормозят. Момичето плаче и в един момент идва
-----------------	--	--

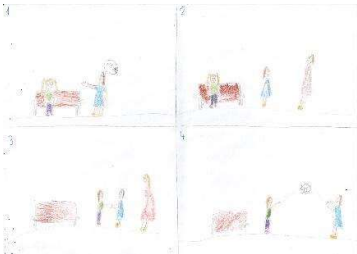
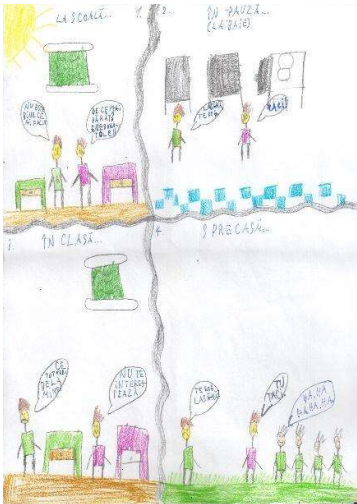
	Спрете тормоза! Ха! Ха! Ха! Ха! Ха! Ха! Рамка 2 Спрете тормоза! Рамка 3 Спрете тормоза! Ха! Ха! Ха! Нека ти помогна! Рамка 4 Благодаря ти!	някой, който решава да помогне. Краят на комикса показва как момичето е благодарно, че е спасено и двете се прегръщат.
Творба 2 	Текст : Заглавие: Спрете тормоза! Рамка 1 - Рамка 2 Спрете тормоза Рамка 3 - Рамка 4 Добре, ще бъдем приятели, стига да не продължаваш с тормоза.	Описание: Комиксът представя две момичета, едното тормози другото. След като жертвата започва да плаче, трето момиче идва и казва на агресора, че могат да бъдат приятели само ако престане с тормоза.

Творба 3 	Текст : Заглавие: Спрете тормоза Рамка 1 - Рамка 2 - Рамка 3 - Рамка 4 Спрете тормоза!	Описание: Комиксът представя две момичета, които дърпат косата на момиче, взимат ѝ училищната чанта и шнолите. Едно от момчетата е показано е показано, че изпитва съжаление, тъжно е заради това, което е направило. Тогава той носи кукла на жертвата, на която отново са ѝ върнали раницата и шнолите и двамата са щастливи.
Творба 4 	Текст : Заглавие: - Рамка 1 Хахаха Оставете ме на мира Рамка 2 Спрете да ме удряте Хаха аз хвърлих топката към теб Рамка 3 Хахаха, аз ти откраднах колелото Не, защото ще ми крадеш колелото? Рамка 4	Описание: Комиксът показва малко момче, което е тормозено от по-голям агресор. Агресорът смушква и се подиграва на жертвата, тогава хвърля топка към него и в крайна сметка му краде колелото. Малкото момче отново и отново моли да бъде оставено на мира, но комиксът не показва какво се случва. Вместо това той завършва със заключението, че тормозът и лошото поведение не са добри неща.

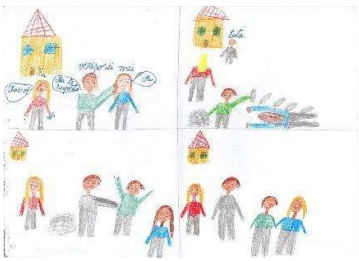
	Не е хубаво да си агресор Не е хубаво да си лош	
Творба 5 	Текст : Заглавие: - Рамка 1 - Рамка 2 - Рамка 3 - Рамка 4 -	Описание: Комиксът изобразява младо момче, тормозено от по-голямо дете в двора на училището (на футболното игрище и сградата на заден план, както и двете детски ученически чанти). Комиксът няма реплики или речеви мехурчета, но е показано, че побойникът се смее на плачещата жертва, взема нейните вещи, физически я напада и дори повдига жертвата изцяло от земята, докато очилата и чантата на последния са на земята.
Творба 6 	Текст : Заглавие: - Рамка 1 Училище Свидетел Свидетел Свидетел Агресор Ха! Ха! Ха! Жертва Оставете ме на мира!	Описание: Комиксът изобразява младо момче, което е обозначено като жертва и по-голямо момче, съдейки по ръста, който е агресорът. Има и няколко свидетели / странични наблюдатели, които присъстват по време на акта за тормоз. Мястото, където е

	Рамка 2 Рана Рана Рамка 3 Агресорът изглежда доволен, че е наранил жертвата Рамка 4 Агресорът го прави отново	показано, че се появява този случай на тормоз, е дворът на училището. Показано е, че жертвата е претърпяла физическо насилие, а агресорът е изобразен като щастлив за това, което е направил, и готов да го направи отново.
Творба 7 	Текст : Заглавие: Спрете тормоза!! Рамка 1 Хей! Върнете ми раницата и телефона! Рамка 2 Не! Упс! Рамка 3 Хаха! Оставете ме на мира! Хей, глупако, виждам, че си си написал цялото домашно ... упс! Рамка 4 Не, не тетрадките ми!	Описание: Комиксът изобразява една жертва и двама насилници. Побойниците вече са взели училищната чанта и телефона на жертвата и отказват да ги върнат, въпреки че са помолени. След това един от агресорите умишлено изпуска телефона и го чупи. След това той държи жертвата за ръце, докато другият агресор клевети жертвата за това, че е глупак и разкъсва тетрадките му, а накрая хвърля ученическата чанта на земята.
Творба 8	Текст :	Описание:

	Заглавие: - Рамка 1 Ден 1, 17:48 (псувни) Рамка 2 Ден 1, 17:55 Рамка 3 Ден 2 Рамка 4 Ден 2	Комиксът изобразява момче, тормозено от друго момче на футболното игрище. Комиксът няма реплики или речеви мехурчета, но е показано, че побойникът проклина жертвата и дори я удря няколко минути по-късно. На следващия ден физическата агресия продължава, този път пред това, което изглежда е училището. Комиксът завършва с това, че двамата са разделени от възрастен (най-вероятно по-възрастен учител, въз основа на косата).
Творба 9 	Текст : Заглавие: Тормоз Рамка 1 Ха! Ха! Рамка 2 Ха! Ха! Ехо! Здравей! Рамка 3 - Рамка 4 Извинявай!	Описание: Комиксът изобразява цялото събитие като случващо се в мислите на едно момиче. Момичето си спомня / си представя тормоз от момче, докато трима свидетели й се смеят и снимат / правят снимки с телефоните си. След това побойникът удря момичето и я разплаква, докато броят на свидетелите се

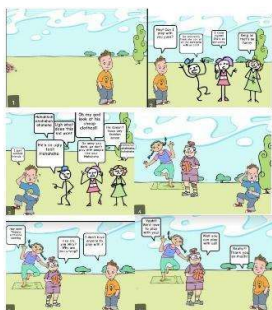
		увеличава. Възрастен се намесва и разговаря с агресора, който след това се извинява на момичето.
Творба 10 	Текст : Заглавие: - Рамка 1 Хаха Рамка 2 - Рамка 3 - Рамка 4 -	Описание: Комиксът изобразява две момичета на нещо, което изглежда като детска площадка. Момичето, което е жертвата, седи на пейка, а другото момиче ѝ се смее. След това се показва жена, която идва и говори с агресора, който след това се ръкува с жертвата. След като жената си тръгва, двете момичета вече са приятели и играят заедно с топка.
Творба 11 	Текст : Заглавие: - Рамка 1 В училище... Това, което си направил е лошо. Защо ме издаде? Толкова си дразнещ! Рамка 2	Описание: Комиксът изобразява в началото жертва и агресор в класната стая. Побойникът пита жертвата защо му е казал, на което жертвата казва, че това, което е извършил побойникът, не е добро. По време на почивката агресорът измъчва жертвата,

	По време на междучасието (в тоалетната) Остави ме на мира, моля. Млъквай! Рамка 3 В класната стая... Какво искаш от мен? Не ти влиза в работата. Рамка 4 По пътя към дома... Моля, оставете ме на мира! Млъквай! Ха, ха, ха, ха.	докато е в тоалетната и отново, когато се връща в класната стая. На път за вкъщи побойникът продължава да проявява агресивно поведение, този път в присъствието на развеселени свидетели, докато жертвата иска да бъде оставена на мира.
Творба 12 	Текст : Заглавие: - Рамка 1 Извинявай! Рамка 2 - Рамка 3 - Рамка 4 -	Описание: Комиксът изобразява момче с нещо, като футболна топка, седнало на пейка и извиняващо се на друго момче. След това другото момче води приятел със себе си и двамата действат агресивно към момчето с топката. След това жертвата е показана, че отива някъде (вероятно вкъщи), където среща някой, който вероятно е негова майка.
Творба 13	Текст :	Описание:

	Заглавие: - Рамка 1 Аз Оставете я на мира! Моите братовчеди Не мога да те понасям! Оу! Рамка 2 Татко Рамка 3 - Рамка 4 -	Комиксът изобразява ситуация на тормоз, случваща се в семейство. Свидетелят вижда как братовчед ѝ малтретира сестра си, като я удря и ѝ казва, че не я понася, което причинява болка и страдание на момичето. След това бащата е показан да излиза от къщата и да се доближава до децата, докато побойникът сега хвърля неща върху момичето, което лежи на земята. Бащата разговаря с агресора и го изпраща да се извини, а двамата братовчеди в крайна сметка са приятели и те се държат за ръце.
Творба 14.1 	Текст : Заглавие: Хиперакузисът не е забавен! (част 1) Рамка 1 Сутринта... Рамка 2 7:40 Клик! Клик! Будилник – Училище	Описание: Първата част на този комикс от 4 части, представя момиче, което страда от прекалена чувствителност на шумове (хиперакузис), което се събужда сутринта и установява, че е пропуснала алармата сутринта, за да стане за училище. След това тя става и се облича

	Рамка 3 Погрешно съм настроила будилника! Рамка 4 - Рамка 5 Любимият ми шал! Рамка 6 -	и забелязва любимия си шал.
Творба 14.2 	Текст : Заглавие: Хиперакузисът не е забавен! (част 2) Рамка 1 На училище Рамка 2 Пау! Рамка 3 Ау! Рамка 4 - Рамка 5 Може би са го направили по грешка Рамка 6 Защо всички ме гледат?	Описание: Втората част показва момичето в училище, на бюрото ѝ, докато около нея прелитат намачкани листа хартия и я удрят. Тя е видимо наранена от това, но решава, че съучениците ѝ го правят по грешка. Тогава тя се запитва защо всички я гледат.

	-	
Творба 14.4	Текст : Заглавие: Хиперакузисът не е забавен! (част 4) Рамка 1 Ау! Рамка 2 Да видим какво е хиперакусис. Рамка 3 Жал ми е за нея... Рамка 4 Съучениците ѝ решават да ѝ помогнат с пари за операция Рамка 5 Дарете, моля! Операцията ѝ е успешна. Рамка 6 -	Описание: Последната част от комикса от четири страници изобразява момичето, издърпано за косата, докато друг от съученици ѝ изследва темата за нейното заболяване и решава да започне набиране на средства за операция, която се оказва успешна. В края на комикса се вижда как двете момичета са приятели.
Творба 15	Текст : Заглавие: Кажете не на тормоза! Рамка 1 -	Описание: Комиксът изобразява жертвата като тормозена от група от други три деца. Жертвата пита насилниците дали може да се присъедини към

Рамка 2

Хей! Може ли да играя с вас?

Тя дали наистина си помисли, че може да седне в кафенето с нас?

Хахаха

Да бе, наистина?

Толкова е дразнеща!

О Боже мой, хаха, това е толкова смешно!

Рамка 3

Аз само исках приятели

:(

Хахахахаха

Бляк, какво пък иска това хлапе?

О Боже, погледни тези евтини дрехи!!!

Няма никакъв вкус за мода!

И е грозен! Хахаха

Махай се, идиот, не играем с такива като теб! Хахаха

Рамка 4

-

Рамка 5

Хей, виж! Някой идва!

Ехо, добре ли си? Защо плачеш?

Нямам с кого да играя.

Рамка 6

тях, след което децата започват да унижават момичето, да я обиждат и да ѝ се смеят.

Тъй като жертвата казва, че всичко, което иска, са приятели, насилниците продължават да ѝ се смеят и да я прогонват. Жертвата, плачейки, отива някъде другаде на игрището, където среща няколко деца, които с радост я приемат сред тях.

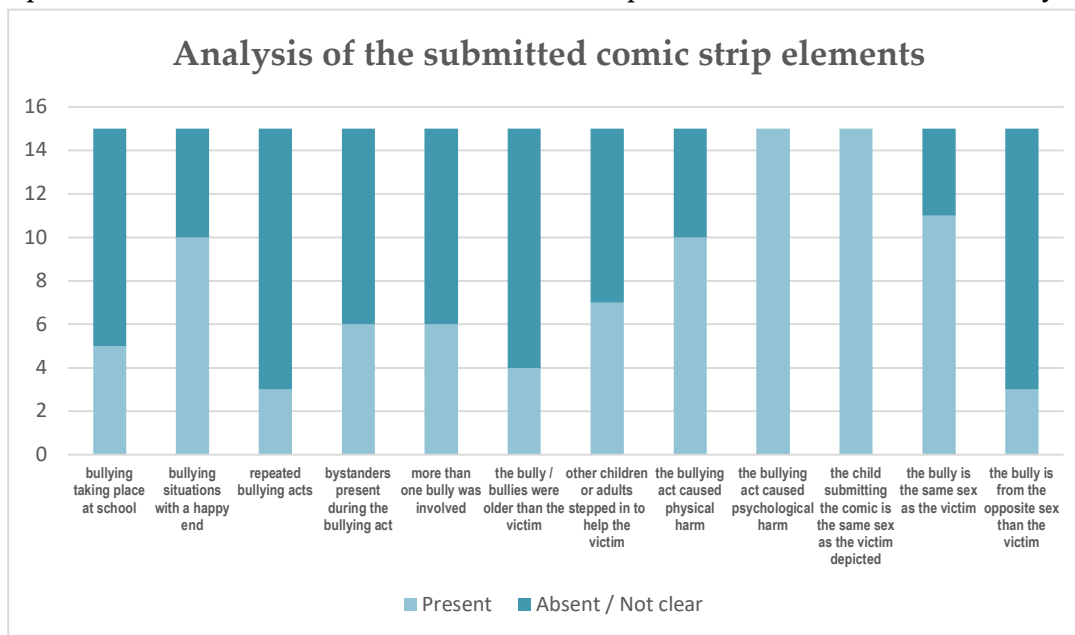
	Ами можеш да играеш с нас! Да!! Ние ще се радваме да играем с теб! Наистина ли?! Благодаря ви много!	
--	--	--

Какво научаваме от тези творби?

След обобщаване на елементите, героите и ситуациите, изобразени в комиксите, има няколко последователни, повтарящи се събития във всички произведения, представени от децата. Те не са в определен ред:

- тормоз в училище
- ситуации на тормоз с щастлив край
- повтарящи се прояви на тормоз
- наблюдатели, присъстващи по време на акта на тормоз
- участвал е повече от един агресор
- побойникът / побойниците са били по-възрастни от жертвата
- други деца или възрастни се намесиха, за да помогнат на жертвата
- тормозът е причинил физическа вреда
- актът на тормоз е причинил психологическа вреда
- детето, изпращащо комикса, е от същия пол като изобразената жертва
- агресорът е от същия пол като жертвата
- агресорът е от противоположния пол от жертвата

Броят на появяванията на всеки елемент е представен в таблицата по-долу.

От 15 -те подадени комикса, само една трета (5) илюстрира актове на тормоз в училище. Другите комикси или се разиграват на детската площадка или в неопределена зона. Това предполага, че училищната среда или не позволява на агресорът да нападне жертвата си, или че не е важен фактор при вземането на решение да бъдеш агресор.

Имаше 10 комикса, които завършиха с щастлива нотка, от общо 15. По-голямата част от децата прогнозираха щастлив изход в ситуации на тормоз, като предполагат, че агресорът разбира, че тормозът не е забавен, или чрез помощта на възрастен.

Въпреки че тормозът се определя като умишлен, повтарящ се акт на агресия, само 3 комикса от 15 ясно илюстрират прояви на тормоз, които се случват за продължителни периоди от време или за период от поне два дни. Това не означава, че тормозът не е повтарящ се акт в случая на участващите деца, а по-скоро, че те се фокусират върху едно събитие.

Представените комикси предполагат, че в 6 от 15 случая на тормоз наблизо има наблюдатели, които са станали свидетели на агресивните действия. Интересно е да се отбележи, че в 7 от комиксите някой (друго дете или възрастен) се намесва и разрешава конфликта, но не всички странични наблюдатели се включват - само някои наблюдатели от споменатите 6 комикса се намесват.

Въз основа на разликата във височината между жертвата и побойника в 4 комикса от 15, беше установено, че побойникът е по-възрастен от жертвата. Агресивният участник в комикса се оказва по-висок, по-добре сложен и плашещ. Това може да бъде и артистично, преувеличено изобразяване на агресора като доминиращ индивид, но възрастовите разлики между жертвата и нейния агресор вероятно са основната причина за артистичния избор.

Има 6 комикса, в които има повече от един агресор. Начертаните ситуации показват как единият побойник или помага на другия да измъчва жертвата, или държи жертвата, докато другият я наранява.

В това, което касае нанесените щети, можем да говорим за физически и психологически увреждания. Съобщава се или се наблюдава физическа вреда в 10 от 15-те подадени комикса, което е тревожно. Това означава, че две трети от случаите на тормоз включват физическа агресия, като ритници, удари или унищожаване на лични вещи. Още по-тревожно (макар и разбираемо), психологическата вреда е отбелязана във всичките 15 подадени комикса. Показано е, че жертвата плаче, мръщи се или по друг начин е разстроена, докато насилниците измъчват жертвата. Това говори много за невероятния травматичен ефект от тормоза върху жертвите.

И накрая, всички деца изобразяват в комикси герои от същия пол като тях. Това води до заключението, че децата се идентифицират с жертвата и може би повечето (ако не всички) от тях са жертвите в комиксите. Що се отнася до насилниците, повечето от тях са показани от същия пол като жертвата (11 комикса), докато 3 насилници са от противоположния пол. В един комикс чертите на насилниците не са очевидни, тъй като те бяха изобразени като двойки заплашителни очи, но може да се предположи, че има замесени както момчета, така и момичета.

Заклученията от анализа са както следва: тормозът води до психологическа вреда всеки път и до физическа вреда почти всеки път. Агресорите почти винаги са от същия пол като жертвата, но може да са по-големи и да имат приятели. Жертвите желаят щастлив изход от ситуацията, но не винаги някой им се притича на помощ. Младите свидетели често седят и наблюдават, а възрастните се намесват рядко.

Полша (KCZIA)

Описание: Момче плаче и гледа настрани. Той иска да се прибере удома, докато другите, извън рамката на комикса му се подиграват.

Творба 2 	Текст : “Не се смейте” “Не бъди тъжен, ние сме ти приятели”	Описание: Дете се крие зад бюро, поради което може да предположим, че ситуацията е била нараняваща. Други деца го успокояват и са добри с него.
Творба 3 	Текст : “Ела тук, приятелю” “Хахаха, млъквай, не” “Не” “Махай се”	Описание: Сцената се развива в спортна зала. Тя представя ситуация, при която жертвата е отхвърлена и ѝ се подиграват. В картината можем да видим прозорец, който показва деца, играещи футбол навън.
Творба 4 	Текст : “Мръсен си, хаха” “Не е вярно” “Те лъжат” “Ела да играеш с нас”	Описание: Дете седи на стол и плаче, защото е обиждано.

Творба 5 	Текст : „Смешна си“ „И грозна“ „Не искам да играя повече“ “Стига сте били груби с нея. Не бъди тъжна“ “Амелка, ти си добра“	Описание: Сцената се развива в класната стая, където учителят хвали ученичка, която успокоява жертва на насилие.
Творба 6 	Текст : Казвам се Зузия. Всички ме тормозят. “Ела тук, момчетата тормозят и мен. Нека заедно потърсим твоята раница“ [Отзад се виждат смеещи се момчета]	Описание: В класната стая виждаме две момичета. Едната седи, другата е изправена пред нея. Едното момиче плаче, а другото ѝ съчувства. Отзад се виждат четири седящи момчета, които са агресорите.
Творба 7 	Текст : “Тъжен съм“ “Аз ще ти помогна. Ела с мен“ “Мога да ти нося раницата“ “Благодаря ти“	Описание: Комиксът показва ситуация, при която дете изразява тъга и много съученици от класа се събират около него, за да помогнат.

Творба 8

Текст :

“Ела да играеш с нас”

“Страх ме е”

Описание:

Ситуация, при която жертвата на тормоз се крие под маса и някой се опитва да я развесели.

Творба 9

Текст :

-Директоре, някой хвърли раница на пода в тоалетната и нечий портфейл е откраднат

-Невъзможно! Дали учениците ми наистина се държат така? Ще проверя записите. Ще разберем кой е направил това.

-Тормозът е неприемлив. Няма да го толерирам в моето училище. Опасявам се, че ще бъдеш изключен.

-Не сме откраднали портфейла.

-Съжалявам, но вече взех решение.

-Но не бяхме ние! Защо?

-Момчета, разпознавате ли лицата си на записа? Знаете, че ще има последствия.

-Това беше само глупава шега.

-Агресията никога не се отплаща. Тя само наранява нас и другите хора.

Описание:

Комиксът се развива в офиса на директора. Двама насилници отричат обвинението за кражба на портфейла и изхвърляне на раницата. Директорът ги показва на компютърното видео наблюдение, където лицата им се виждат. Последната Сцена ги показва как напускат училището, те са изключени.

Творба 10

Текст :

-Върни го моля!

-Хаха

Описание:

Комиксът изобразява момче, което седи на бюрото си, докато агресорът не му отнема очилата.

Тогава две момчета започват да си хвърлят очилата като начин за забавление. Очилата се чупят и при последната сцена жертвата седи сама на пода и плаче.

Какво научаваме от тези творби?

Феноменът тормоз е налице в училище във всички етапи от образованието. Поради което бдителността и мотивацията да се борим с всичките му форми е от голямо значение. Необходимо е да наблюдаваме отблизо динамиката в класната стая, както и ролите и взаимоотношенията в рамките на групата. Всяка инициатива за борба с насилието може да бъде възможност за въвеждане на концепция по един мъдър системен начин, за да се получи безопасна, приятелска среда.

Често, родителите и учителите не проучват нежеланието на децата да прекарват време с връстниците си. Това се получава по различни причини: живеем забързано и сме затрупани от ежедневни задачи. Понякога детето ни дава много ясен сигнал, че нещо тревожно се случва и ние го пренебрегваме. Не е необичайно младежите да преживяват ситуации, които застрашават благосъстоянието им. След опита с комиксите, ние вярваме, че изкуството е добър начин да помогнем на младите хора да общуват с нас. Може да ни помогне да забелязваме много повече от това, което иначе установяване в ежедневната комуникация.

Нека забавим малко, да сме по-внимателни. Нека слушаме, задаваме въпроси и говорим. Това ще ни се отплати вбъдеще. Времето отдадено на нашите деца никога не е пропиляно. Децата ще пораснат емпати и отворени и готови да помагат на другите.

Една от ключовите задачи на съвременното училище е да подготви младите хора за безопасен и удовлетворяващ живот в обществото. Учениците трябва да се научат на социални норми и на принципите на подходящата междуличностна комуникация. Учители и родители е нужно да насърчават емпатията и толерантността към другите. Важно е да запомним, че процеса на придобиване на тези умения е сложен и трябва да започне от съвсем рано.

Процесът на създаване на една творба дава като резултат много ситуации, които са ценни за бъдещата работа на учителя, както и за адресиране на темата за тормоза. Възможно е да се наблюдава кои деца са въввлечени в тормоз и кой може да е агресор, жертва или свидетел.

Ключовата роля на учителя по време на създаването на комиксите бе да контролира посоката на дискусията, слушайки внимателно думите на децата. Това е добра възможност да се изгради безопасна среда за децата. Децата са изненадани от въпроси, креативност и артистични идеи. Те са отворени към другите, сътрудничат си.

Създаването на комиксите задейства много положителни емоции, защото позволи на учениците да се изразят и да споделят своите преживявания, и което е най-важно, тази дейност разшири осведомеността относно тормоза и уменията, които са необходими, за да бъде предотвратяван. Внимателният учител може да забелязва в какви посоки следва да върви бъдещата му работа с децата.

Училището трябва да е безопасна среда за всички ученици. Докато се учат как да живеят живота си, младежите трябва да имат право да правят грешки. За да помогне на учениците да се развият, учителят трябва да поеме ролята на ментор, който показва разликата между правилно и грешно, между позволено и непозволено. И тук стигаме до много важен въпрос: отношението към тормоза. За учениците е от изключително значение да се чувстват в безопасност в училище и че не са сами със своите страхове и проблеми. Всеки ученик трябва да бъде убеден, че в училището има учител, който е чувствителен към проблема с тормоза и ако бъде информиран ще предприеме действия. Добрата комуникация и сътрудничество между учители и родители и обмяна на информация между учителите е необходим елемент в превенцията на тормоза. Задача на учителите е да покажат какви образователни дейности практикуват с децата. Да помним, че като възрастни имаме огромно въздействие върху развитието на нашите деца помага да градим безопасно училище за всички.

Задача на учителя е да гради чувствителност сред учениците по отношение на справедливостта, включването и емпатията спрямо другите. Обучителят трябва да покаже, че всички сме различни. Трябва да приемаме тези различия. Учителят трябва да покаже на учениците, че не бива да се страхуват да помагат на другите и да се застъпват за тях.

Знаем, че младите хора забелязват лошото поведение. Капацитетът на учениците за емпатия и установяване на насилие трябва да е сериозен източник на надежда за учителя. Начинът, по който учителите реагират на тормоза, може да се превърне в успешна превенция срещу физическия и психологически тормоз. С подходящи напътствия, учениците могат да научат как да реагират правилно. Това, което научат по отношение на реакциите на различни ситуации, може да им бъде полезно в живота като възрастни.